

Η λιτότητα, το χρέος και το ΔΝΤ

ΑΡΧΕΙΟ ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ 25.04.2010

Πολλά έχουν γραφτεί για την έλευση του ΔΝΤ σε ρόλο δανειστή στην Ελλάδα. Στον ελληνικό τύπο εμφανίζεται σαν «μπαμπούλας» που θα επιβάλει «σκληρό και δυσβάσταχτο σχέδιο κοινωνικής αναδιάρθρωσης», ενώ ταυτόχρονα συζητούνται και σενάρια αναδιάρθρωσης του χρέους. Καλό θα είναι εδώ να ξεκαθαρίσουμε κάποια πράγματα.

Το ΔΝΤ είναι ο μοναδικός διεθνής οργανισμός που επιβλέπει την ομαλή λειτουργία του παγκόσμιου νομισματικού συστήματος. Δημιουργήθηκε το 1944, με σκοπό να προωθήσει την οικονομική συνεργασία και να αποτρέψει καταστροφικές συμπεριφορές σαν αυτές που υιοθετήθηκαν στο κραχ της δεκαετίας του 1930, όπου πολλές χώρες υποτίμησαν τα νομίσματά τους και επέβαλαν υψηλούς δασμούς και συναλλαγματικούς περιορισμούς για να προστατέψουν την οικονομία τους. Υπάρχει για να υπηρετεί τα μέλη του, προσφέροντας συμβουλές, τεχνική βοήθεια και δάνεια σε χώρες που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξωτερικού δανεισμού. Αντίθετα με την Ε.Ε., το Ταμείο διαθέτει τεχνογνωσία στον σχεδιασμό και στην παρακολούθηση σταθεροποιητικών προγραμμάτων και μηχανισμό οικονομικής στήριξης των μελών του.

Το ΔΝΤ έχει υποστεί κριτική τόσο από τα αριστερά όσο και από τα δεξιά. Η κριτική από τα αριστερά είναι ότι επιβάλλει λιτότητα σε χώρες που βρίσκονται σε κρίση. Αυτήν την κριτική άσκησε μεταξύ άλλων ο νομπελίστας Joe Stiglitz, αν και μοιάζει να έχει αλλάξει γνώμη τελευταία. Από τα δεξιά η κριτική είναι ότι ενθαρρύνει τους δανειστές να δανείζουν υπέρμετρα, ξέροντας ότι θα έρθει το ΔΝΤ να τους διασώσει.

Καμία κριτική δεν είναι πιο λανθασμένη από αυτήν της λιτότητας. Αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό είναι ότι οι χώρες δεν προσφεύγουν στο Ταμείο όταν όλα πάνε καλά. Προσφεύγουν όταν βρίσκονται σε κρίση, εξ αιτίας κάποιου συνδυασμού κακοτυχίας και κακοδιαχείρισης. Η λιτότητα δεν πρέπει να συγκριθεί με την κατάσταση που επικρατούσε πριν από την κρίση -που δεν ήταν διατηρήσιμη- αλλά με αυτήν που θα επικρατούσε χωρίς τη συνδρομή του ΔΝΤ. Προσφέροντας δανειακά κεφάλαια και προσδίδοντας αξιοπιστία, το Ταμείο προσφέρει στη χώρα τη δυνατότητα να «σφίξει τη ζώνη» λιγότερο απ' ό,τι θα ήταν διαφορετικά η περίπτωση. Οι όροι που συνοδεύουν τα δάνεια του ΔΝΤ δεν είναι τίποτε μπροστά στην πειθαρχία που θα επέβαλλαν οι αγορές. Από τη στιγμή που χάνει την πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές -όπως η Ελλάδα τώρα- η χώρα πρέπει άμεσα να μηδενίσει το έλλειμμα. Οι πολιτικοί των χωρών που προσφεύγουν στο Ταμείο τα γνωρίζουν αυτά, αλλά τους βολεύει να κρατούν απόσταση από επώδυνα μέτρα, επιρρίπτοντας ευθύνη στο ΔΝΤ. Ομως, οι νόμοι της οικονομίας, όπως και οι νόμοι της φυσικής, ισχύουν παντού. Βασικός κανόνας είναι ότι κάθε χώρα πρέπει να ζει μέσα στα όρια των δυνατοτήτων της. Το να κατηγορείς το ΔΝΤ γι' αυτό είναι σαν το κατηγορείς για τον νόμο της βαρύτητας.

Προσφεύγοντας στον μηχανισμό στήριξης του ΔΝΤ, που υποστηρίζεται και με κεφάλαια της Ε.Ε., η Ελλάδα μπορεί να «αγοράσει» τον χρόνο που χρειάζεται για να εφαρμόσει τις απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές για να μπει τάξη στο δημοσιονομικό χάος και να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα. Ολοι συμφωνούν ότι η ελληνική οικονομία πρέπει να γίνει πιο εξωστρεφής, αυτό όμως δεν θα γίνει όσο το ένα τέταρτο του εργατικού δυναμικού απασχολείται στο Δημόσιο, που δεν παράγει εξαγώγιμα αγαθά και υπηρεσίες. Το υπερτροφικό Δημόσιο παγιδεύει κεφάλαια και εργατικό δυναμικό που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αλλού πολύ πιο αποδοτικά. Παραγγέλλει άχρηστα υποβρύχια για να έχουν δουλειά τα ναυπηγεία και απασχολεί 7.000 άτομα στον ΟΣΕ που έχει περισσότερους υπαλλήλους παρά επιβάτες. Αυτές οι δραστηριότητες επιβαρύνουν το δημόσιο χρέος χωρίς να δημιουργούν πλούτο. Η επίπονη, αλλά απαραίτητη, προσπάθεια σταδιακής συρρίκνωσης του δημόσιου τομέα λύνει ταυτόχρονα τα προβλήματα του χρέους και της ανταγωνιστικότητας και πρέπει να γίνει με ή χωρίς τη συνδρομή του ΔΝΤ για να αντιστραφεί η εκρηκτική πορεία του χρέους. Δεν υπάρχουν εύκολες λύσεις. Κανένας πιστωτής, ούτε το ΔΝΤ ή η Ε.Ε., δεν θα δανείσει χρήματα παρά εάν πιστεύει ότι η χρεοκοπία θα αποτραπεί.

Βέβαια, σε περίπτωση που το χρέος της χώρας είναι δυσβάσταχτο, είναι λογικό να κληθούν οι ξένοι πιστωτές να επωμισθούν ένα τμήμα του βάρους, αποδεχόμενοι μια επαναδιαπραγμάτευση του χρέους (αυτή είναι και η απάντηση στην κριτική του ΔΝΤ από τα δεξιά). Αυτή μπορεί να πάρει δύο μορφές: είτε αναδιάρθρωσης του χρέους, δηλαδή καθυστέρησης των εξοφλητικών δόσεων -εντόκως- σε περίπτωση που υπάρχει πρόβλημα ρευστότητας είτε μείωσης του χρέους (το λεγόμενο haircut) σε περίπτωση που υπάρχει πρόβλημα φερεγγυότητας. Η μείωση του χρέους είναι ακραίο, αλλά θεμιτό μέτρο σε περιπτώσεις που η χώρα έχει εξαντλήσει τις δυνατότητες περικοπής δαπανών και είσπραξης των φορολογικών εσόδων, όπως συνέβη στην κρίση των χρεών της Λατινικής Αμερικής τη δεκαετία του '80, όπου οι πιστωτές τελικά εισέπραξαν 40 με 60 cents στο δολάριο. Η Ελλάδα, όμως, όχι απλώς δεν έχει εξαντλήσει την προσπάθεια μείωσης των κρατικών δαπανών σε μόνιμη βάση, δεν την έχει καν αρχίσει. Γι' αυτό κάθε συζήτηση για επαναδιαπραγμάτευση του χρέους είναι εντελώς άκαιρη.

* Η κ. Μιράντα Ξαφά είναι σύμβουλος επενδύσεων στην IJ Partners.